

Winter conferentie 2011

15 februari Merksplas
7 maart Dronten

Programma en routebeschrijving
vind u op www.bdvereniging.nl

Aanmelden

Deelname is gratis voor beroepsleden en gekoppelde leden. Anderen betalen € 48,- (inclusief koffie, thee, lunch en avondeten.)

Aanmelding via 0321-315937, info@bdvereniging.nl of via de website www.bdvereniging.nl met vermelding van naam, adres, telefoonnummer en de plaats (Merksplas of Dronten).

Betaling van de deelnemersbijdrage op ING rek.nr. 313786 o.v.v. 'Winterconferentie-Merksplas of -Dronten' en de naam van de deelnemer(s).

Aanmelden voor 8 februari (Merksplas) of voor 1 maart (Dronten) verzekert u van een plaats.

Aansluiten bij wat er is

Bedrijfsindividualiteit in Noorwegen

De Vertreterkreis bestaat uit mensen van over de hele wereld, die sterk verbonden zijn met de biologisch-dynamische landbouw. Ze komen twee keer per jaar bij elkaar komen om met elkaar en met de leiding van de landbouwsectie in Dornach te spreken over het jaarthema, de landbouwconferentie, het werk van de sectie en de ontwikkeling van de BD in de verschillende landen. Eind oktober bezochten ze Noorwegen. Albert de Vries en Luc Ambagts waren er bij en doen verslag. *Tekst: Luc Ambagts en Albert de Vries / Foto's: Renate Lendle*

Graanschuur van Noorwegen

Twee bedrijven die we bezochten, Fokhol Gård en Ommang Søndre, liggen in de graanschuur van Noorwegen op een steenworp afstand van elkaar (nou ja, van een heel grote trol). Een golvend landschap met graanvelden en weilanden op een doorgaans humusrijke, vruchtbare grond. De twee bedrijven zijn heel overeenkomstig. Beiden hebben melkvee, groenteteelt en vanzelfsprekend in dit gebied: graan. Naast deze overeenkomsten zijn er grote verschillen. In omvang: meer dan 100 hectare of kleiner dan 40. In afzet: de melk gaat naar de fabriek of wordt ambachtelijk verwerkt tot verschillende soorten kaas. In huisvesting: "in 1994 hebben we het bejaardenhuis als gastenverblijf erbij genomen", of "er was

hier geen vee, dus de graanschuur hebben we gedeeltelijk omgebouwd". In financiering: beheersstichting of privé eigendom. En zo kom je op elke rondleiding veel te weten over hoe het er op het ene of het andere bedrijf aan toe gaat. Tegelijkertijd weten we dat elk bedrijf zo 'haar eigen manier van doen' heeft, een eigen karakter of weerbaarheid, een eigen identiteit. Dat eigene probeerden we in levende begrippen onder woorden te brengen.

Ontmoetend overlaten

Op de werkplaatsen voor biologisch-dynamische landbouw, op Ruimzicht en op De Lepelaar werkten we al eerder met een methode om iets van de bedrijfsindividualiteit benoembaar te maken. Die methode werd

nu ook ingezet. Na elke rondleiding van één tot twee uur blikte ieder voor zich een paar minuten – in stilte, innerlijk – terug op wat je zelf beleefd had. Aan de hand van de concrete waarnemingen en ervaringen probeer je dan een karakteristiek te ontdekken, een beweging die als het ware steeds uitdrukking is van wat er gebeurde. Dat klinkt ingewikkelder dan het is, meestal komt er 'als vanzelf' iets in je op. Je herkent de dynamiek.

steeds het gebaar van een nadrukkelijke, verbonden aanwezigheid, en dan weer weg, 'er zijn, en dan toch weer niet'. Om de vertaling te vinden van die dynamiek naar begrippen die uitdrukken wat daar feitelijk gedaan wordt gingen we op zoek naar een beroep dat in positieve zin bij die dynamiek past. Ik zag een leraar voor me die zich kort met een leerling onderhoudt om die daarna weer zelf aan het werk te laten gaan. "Ontmoetend overlaten" zijn de twee werkwoorden waar-

*Op de laag die in het
waarneembare
verscholen ligt
kiemt de toekomst*

Gertjan de Snaijer (l) en Bente Pünther

Carina in de kaasmakerij

Op Ommang Søndre, het bedrijf van Bente Pünther en Gertjan de Snaijer, heette de boerin ons hartelijk welkom en verontschuldigde zich om vervolgens te gaan melken. Carina die de rondleiding overnam liet ons de kaasmakerij zien waar ze zelf de kazen ging keren. Over de gebouwen hoorden we: "We hebben ontzettend veel opgeknapt, maar dat zie je er nu niet aan af." Dat was

mee ik uiteindelijk, als laatste stap van dit onderzoek, die beweging als een activiteit benoem. Het beroepsbeeld is een tussenstap die helpt om het specifieke van de beweging onder woorden te brengen. Er wordt iets gedaan en dat iets blijkt "ontmoetend overlaten" te zijn. Anderen kunnen heel andere beroepsbeelden hebben, maar de beschrijvingen van de dynamiek zijn vaak verwant,

of vullen elkaar aan. Als we die begrippen teruggeven aan Gertjan en Bente kunnen ze er iets in herkennen van hoe de 'eigen manier van doen' van het bedrijf is. "Het is zoals het is," zegt Gertjan bij een volgende gelegenheid als we samen naar de kuubskist met aardappelen kijken die hij gisteren uit het natste stuk van het land gehaald heeft. Ook hier weer een korte, intensieve ontmoet-

ting - met de afgelopen natte zomer, met het werk van de vorige dag - om naar het volgende over te gaan. Op dit bedrijf wordt gewerkt met het Pergola systeem, waarbij de klanten aan het begin van het seizoen betalen en dan in de loop van het jaar die producten krijgen die gerealiseerd konden worden. Ook hier weer diezelfde dynamiek. Je betaalt - je verbint je - maar dan is er nog niks.

er niet naar topproductie van melk gestreefd te worden, maar ook goede mestkwaliteit en hanteerbaarheid voor de vele stagiaires. 'Tegenhoudend uitnodigen' verschijnt als dynamiek. Ook het klimaat bewerkstelligt hier een tegenhouden van groei en een daarmee gepaard gaande korte explosiviteit daarvan. Dit jaar was dat extreem: Veel graan staat nog onoogstbaar op het veld. Aardappels zijn 'verdronken'. Op dit bedrijf is het sterkste beleefbaar dat het extreem nat was af-

"Een boer mediteert"

Het rondlopen met een vraag, het wachten op een ingeving, het zijn kleine voorbeelden van momenten waarop je in stilte wacht tot iets binnen in je te voorschijn wil komen. Door met positiviteit beelden te vormen bereid je een akker voor waarin die vraag kan ontkiemen. De zo gevormde begrippen helpen om onbegrepen situaties aan te pakken. De uitspraak van Rudolf Steiner in de Landbouwcursus dat: "een boer mediteert" wordt

Uitzicht bij Fokhal Gård

De 'zelfbedieningswinkel'

Beelden in samenhang

Op Fokhal Gård verschijnt een heel andere dynamiek: Met een groep van bijna 30 mensen stonden we klaar voor de rondleiding. Dan zegt de boer: Ik heb geen programma, zeg maar wat je wilt zien. Even later blijkt de winkel een zelfbedieningswinkel te zijn, 7 dagen per week open, je bedient jezelf en je betaalt zelf. In de stal bij de koeien blijkt

gelopen zomer en dat het seizoen waarin op het land gewerkt kan worden erg kort is. Op Ommang Søndre, vlakbij, was dat niet zo extreem. En, tegen de verwachting in, was op een derde bedrijf, 200 km noordelijker, nog wel 100 km landinwaarts vanaf de westkust gerekend, de milderende invloed van de Atlantische Oceaan merkbaar.

met dit onderzoek naar bedrijfsindividualiteit als werkelijkheid beleefbaar.

Als ik wil samenwerken, met de bodem, met vee, met een bedrijf, dan is het handig om aan te sluiten bij wat dat andere, de bedrijfsindividualiteit, wil. Dat heeft een laag in het zichtbare, zoals de structuur van de bodem, het karakter van een koe, de producten van een bedrijf. Daar kan je met je vakkennis iets

mee doen. Je weet wat er nodig en mogelijk is en dat voer je uit. Wat het andere wil heeft ook een laag die in het waarneembare verscholen ligt, in het wezenlijke, in de essentie die zich in dat waarneembare uitdrukt. Op die laag is de toekomst kiemend. Je weet niet direct wat er nodig en mogelijk is, wel hoe iets, wat dan ook, tot realiteit kan worden. Van die essentie wordt iets zichtbaar door het ontdekken van de richting die de wil van dat andere heeft. Als je dat herkent – zoals bij dit onderzoek – kun je daarbij ook aansluiten. Dat wordt praktisch door de inzet van je eigen creativiteit en van je eigen intuïtie. Als je met Ommang Søndre iets wil, dan zou het zo maar kunnen zijn dat een kort maar duidelijk voorstel dat je helder en vrijlatend voorlegt beter werkt dan een breed uitgemeten suggestie met de vraag of ze daar misschien iets in zien. Op Fokhal Gård past eerder dat je aangeeft wat de vier beherende vennoten van jou kunnen verwachten en wat jij voor je ziet hoe het eindresultaat zal zijn.

Toekomst openen

In deze bijeenkomst van de Vertreterkreis was duidelijk te merken hoe de vernieuwende impuls van de laatste Landbouwconferentie in Dornach doorwerkt.

In dialooggesprekken was gelegenheid om intensief en vanuit je persoonlijke situatie een onderwerp door te spitten. Dan is iedereen actief en dat werpt zijn vruchten af als in een plenaire zitting de ontdekkingen uit de gesprekken gedeeld worden. Maar de eigenlijke vrucht ligt ook al daarvoor: dat je, in de ontmoeting met en het openstaan voor de ander, zelf je ontdekkingen doet. ☺

Bezielend
boeren met
bezielde
preparaten